१२ पिंडदाने च प्रत्येक कुलशतस्योद्धरणपूर्वक ब्रह्मलोकनयनफलं भरताश्रमे महानद्यां स्नात्वा रामेश्वरं रामसीतां च
दृष्ट्वा नत्वा राम राम महाबाहो देवानामभयंकर त्वां नमस्यामि देवेश मम नश्यतु पातकं इति मंत्रं पठित्वा ततो रामेश्व
रसन्निधाने रामपादे पित्रादिकुलसहितात्मकर्तृकविष्णुपदगमनकामनया श्राद्धं पिंडदानं च कर्तव्यं ततो दाक्षिला
दक्षिणहस्ते कुंडनम्नापूर्वतः स्थापितस्तत्र श्राद्धं पिंडदाने च पितॄणां ब्रह्मपुरनयनं फलं सीतादिदक्षिणे राम
नगपदे पिंडदानात् पितृस्वर्गनयनं फलं शिलावामहस्ते उद्यंतपर्वते पिंडदानात् पितृब्रह्मपुरनयनं फलं तत्रोद्यंतक
कुंडमध्ये स्नात्वा सावित्रीनामकमध्याह्नसंध्यावंदने कोटिजन्मावच्छिन्नधनाढ्यवेदपारगविप्रत्वफलं तत्र
स्नात्वा गयसपदे पिंडदानात् दिवौकसहस्य नानपितृसहित ब्रह्मलोकगमनं फलं ब्रह्मयोनौ योनौ संकटले प्रवि
ष्टं कपरब्रह्मलोकगमनं योगमनयापवेशनिर्गमी काकगया कुमारं नमस्कारे ब्राह्मण्याफलं सोमकुंडे स्नानतर्प
णपिंडे पितृसोमनयनं फलं काकशिलायां काकबलि कृते मयो मोक्षपदं स्वर्गद्वारे स्वरनमस्कारे स्वर्गं तत्रैव ब्र
ह्मलोकप्राप्तिर्भवति अकोशगंगायां पिंडदाने नयनैर्मस्य पितृस्वर्गनयनं फलं भस्मकूट पर्वते भस्मस्नाने स्वस्व गया.
र्गे सति फलं कपिलस्य नमस्कारे स्वर्गप्राप्तिः फलं माहेश्वरी कुंडे श्राद्धस्य स्वर्गप्राप्तिफलं रुक्मिणीकुंडे एवमेव मं १२
गला उदने सर्वसौभाग्यं फलं ॥ माहेश्वरीकुंडस्थितां मंगलां हृ नयेत् इति श्रीमहोपाध्याय श्री वाचस्पतिविरचिते
तीर्थचिंतामणौ गयाप्रयोगः संपूर्णः

इति संकल्प्य भाद्धविधायः ब्राह्मणानयं संहृत्य स्वग्रामं प्राप्य तं प्रदक्षिणी कृत्य स्वगृहं प्रविश्य वेषधार
णं वेष्यान्वेषंसंस्कारस्तेन पारणं कुर्यात्. यत्ते तत्र गयाश्राद्धादिहिं स्वस्नानादिरवांतः कुरुगदिकमारभ्य अ
घमहाकल्प हृतपापसमगमनोगयामं देशम्भ हं करिष्ये इति संकल्प्य गयापादविधेरार. अथ गयायां प्रथ
मदिने कृत्यं ॐ अस्य मे धर्मारण्यवक्तृतप्रमाण तज्ञातिः श्राणफल्गुतितीर्थस्नानमहं करिष्ये इति संकल्प्य फल्गुती
र्थे पुण्य जले कोटिसिस्नानमाहर ।५ पितॄणां विष्णुलोका यप्तसिद्धिहतिसिद्धये । फल्गुतीर्थस्नानात् । तर्पणं तु पोअ घा
मुक गोत्रोस्म पिता अमुकसमतृप्यताम् इदं जलं सतिलं तस्मै स्वधा पितरं पाण्यामियक पितामहास्तर्पणांतं सर्वाज
ति पुनर्योज्य ततो देवार्चनादिकं कृत्वा तीर्थप्राप्तिनिमित्तकं पार्वणश्राद्धमहं करिष्ये इति संकल्प्य पीयास्नत्प्रिय
वणं कुर्यात् पिंडदानमात्रं वा ततस्तद्दिन एव महानद्याश्चिम कृत संगम्भ्रं गपोत रस्थां प्रेतशिलां गत्वा म. सस्कारं कृ
त्वा तत्रोपविश्याचांतः कृताप्सव्यो दक्षिणाभिमुखो भूत्वा ॐ कव्यवाडनलस्सोमो यमश्चैव यमास्तथा अ
ग्निष्वात्ता बर्हिषदः सोमपाः पितृदेवता आगच्छंतु महाभागा युष्माभिः रक्षितास्त्विह मदीया पितरो ये च कु

लेआभाः सन्नाभयः। तेपांपिंडप्रदानार्थमागतोस्मि गयामिमां तमर्वे तृप्तिमायांतुश्राद्धेनानेनकाम्यति म। इतिपठित्वा
पितृ २ या तासव्यं कृत्वा चामस व्यावरन वर दूर कुकुभ करे वक धा णपामं व हल त्रा ३ रिका धस्मरले न
श्राद्धीय द्रव्याणि कुशोदकेन प्रोक्ष्य पोअ घाङक गोत्राणां पितृपितामह प्रपितामहानां अमुकामुकश
र्मणां अमुकगोत्राणां मातृणां पितामही प्रपितामहीनां अमुकामुकदेवीनां अमुकगोत्राणां मातामह प्रमातामह
वृद्धप्रमातामहा अमुकामुकसर्मणां अमुकगोत्राणां मातामहि प्रमातामहि वृद्धप्रमातामहीनां अमुका
मुकदेवीनां प्रेतत्वविमुक्तिकाम प्रेतशिलायां श्राद्धमहं करिष्य इतिसंकल्प्य पोउत्तरदैवतंश्राद्धंपार्वणेतिकर्तव्यतां
कुर्यात् हेमाद्रिमते मातामहादिवर्जं एकोदिष्टवत् जयरामादिमते महत्तमेव पार्वणां कित्तसपत्नीकत्वेन पूर्वा
मेव देवतानामितिसंप्रदायमेतप्रामेवमितिसंप्रदायमेतपामामेव रंवतानां तत्रापित्रं समपत्नीक रामा
त्वेनामिति उभयमपिप्रमाणं अन्वष्टकासु वृद्धौ गयायां मृताहनि मातुः श्राद्धं पृथक्कुर्यादन्यत्र पतिना २
सहेति वायुपुराणवचनात्। एवं दक्षिणामान्तं पार्वणं विधाय तद्देहदक्षिणतउपविश्य हूता प्रसन्नो

दक्षिणाभिमुखः दक्षिणाग्रं कुशत्रयं धृत्वा कव्यवाहनानल इत्यादि गाथा त्रिनिखनेत् पूर्वलिखितं मंत्रं पठित्वा ते
षु कुशेषु सतिलोदकांजलिदानं रूपमावाहनं कुर्यात्. ततः एतानि पाद्यादिकं ॐ पित्रादिभ्यो नमः इत्यने
न क्रमेण पंचोपचारेण पित्रादिनिमित्तं दद्यात् ॐ आब्रह्मस्तंबपर्यंतं देवर्षिपितृमानवाः तृप्यन्तु पितरः सर्वे मा
तृमातामहादयः अतीतकुलकोटीनां सप्तद्वीपनिवासिनां आब्रह्मभुवनाल्लोकादिदमस्तु तिलोदकं । इति पूर्व
वत् अंजलिदानं रूपं मिलितपित्राद्यावाहनं कृत्वा ॐ अद्यामुकगोत्र पितरमुकदेवशर्मन् एषते पिंडः पित्रे
दद्यात् स्वधा इति तिलजलमधुदधितिलां पात्य साग्र्यं त्यक्त्वा पिंडं पित्रे दद्यात्. एवं पितामहादिभ्योपि यथा दक्षि
णां दद्यात्. ततस्तद्दक्षिणत उपविश्य समूलाग्रदक्षिणाग्रान् कुशानास्तीर्य ॐ कव्यवाहनानल इत्यादि गा
थातो निखनेत् मंत्रं पूर्ववत्. पठित्वा सतिलोदकांजलिदानं रूपं पूर्ववदावाहनं कृत्वा अभ्यर्च्य ॐ आब्र
ह्मस्तंभ इत्यादि गाथा तिलजलांजलिदानं रूपमावाहनं कृत्वा ॐ पितापितामह श्चैवं तथैव । प्रपितामह मातापिता

पितामहश्चैव तथैव प्रपितामहः। मातापितामही चैव तथैव प्रपितामही। मातामहस्तत्पिता च प्रमातामहकादयः। ते
षां पिंडो मया दत्तो ह्यक्षय्यमुपतिष्ठतामिति पितॄणामिकमन्त्रेण चार्घतिलजलघृतदधिमधुतंडुलमिश्रितसक्तुहृतमिति
तेभ्यो द्वादशाभ्य एकपिंडं दद्यात्। तत षोडशीकर्मसंख्येन कुर्वन्ति शेषे देस्यमानपिंडस्थानानि यथादक्षि
णकलानि मत्स्यैवं यथा दक्षिणं पंचगव्यप्रलिप्यते पुर्दक्षिणाग्रं कुशानयं धत्वा ॐ अस्माकुले मृता ये च गति
येषां न विद्यते॥ आवाहयिष्ये तान्सर्वान्कुशोपरि तिलोदकैः॥१॥ मातामहकुले ये च गतिर्येषां न विद्यते। आवा
हयिष्ये तान्सर्वान्कुशोपरि तिलोदकैः॥२॥ बंधुवर्गकुले ये च गतिर्येषां न विद्यते। आवाहयिष्ये तान्सर्वान्कु
शोआवाहयिष्ये तान्सर्वान्कुशोपरि तिलोदकैः॥३॥ इति पीठपिकमंत्रै रास्तीर्य तानावाह्य गंधा
दिभिरभ्यर्च्य पीठदेवता पद्धिपिंडश्राद्धे क्रियते न तातदेवता॥ मंत्रेणतामपि संपूज्य ॐ आब्रह्मस्तंभपर्यंतं
इत्यादिश्लोकाभ्यां पूर्ववदेकवारं तत्र तिलोदकांजलिं दत्वा पिंडान्दद्यात् ॐ अस्मत्कुले मृता ये च ग

तिर्यंषां न विद्यते ॥ षामुद्धरणार्थाय पिंडं ददाम्य॥१॥ ॐ मातामहकुले ये च गतिर्येषां विद्यते ॥ तेषामुद्धरण
र्थाय इमं पिंडं ददाम्यहं ॥२॥ ॐ बंधुवर्गकुले ये च गतिर्येषां न विद्यते ॥ तेषामुद्धरणार्थाय इमं पिंडं ददाम्यहं ॥
॥३॥ ॐ अजातदंता ये केचित्ये च गर्भप्रपीडिता ॥ तेषामुद्धरणार्थाय इमं पिंडं ददाम्यहं ॥४॥ ॐ अग्निद
ग्धाश्च ये केचित् अग्निदग्धास्तथापरे ॥ विद्युच्चौरहता ये च तेभ्यः पिंडं ददाम्यहं ॥५॥ ॐ दावदाहे मृता ये
च सिंहव्याघ्रहताश्च ये ॥ दंष्ट्रिभिः शृंगिभिर्वापि तेभ्यः पिंडं ददाम्यहं ॥६॥ ॐ उद्बंधमृता ये च विषशस्त्र
हताश्च ये ॥ आत्मनोघातिनो ये च तेभ्यः पिंडं ददाम्यहं ॥७॥ ॐ अरण्ये मनिकोष्ठ धायातृषया हताः
॥ भूतप्रेतपिशाचाश्च तेभ्यः पिंडं ददाम्यहं ॥८॥ ॐ रौरवे चांधतामिस्रे कालसूत्रे च ये मृताः ॥ तेषामु
द्धरणार्थाय इमं पिंडं ददाम्यहं ॥९॥ ॐ अनेकयातनासंस्थाः प्रेतलोके च ये गताः ॥ तेषामुद्धरण
र्थाय इमं पिंडं ददाम्यहं ॥१०॥ ॐ असिपत्रवने घोरे कुंभीपाके च ये मृताः तेषामुद्धरणार्थाय इमं
पिंडं ददाम्यहं ॥११॥ ॐ नरकेषु समस्तेषु पातनायस्थिताः ॥ तेषामुद्धरणार्थाय इमं पिंडं ददाम्यहं १२

४

ॐ पशुयोनिगताये च पक्षिकीट सरीसृपाः॥ अथवा वृक्षयोनिस्थास्तेभ्यः पिंडं ददाम्यहं॥१३॥ ॐ असं
तरसंस्थेषु अमंतस्वेन: कर्मणा॥ मातृष्वंडुलभेरण्यां तेभ्यः पिंडं ददाम्यहं॥१४॥ यांतिस्वतिरिसमस्मि छा
पितरोघांधकोद्यपा॥ मृता असंस्कृता ये च तेभ्यः पिंडं ददाम्यहं॥१५॥ येकेचस्मितरूपेण वर्तंते पितरोमम
मा॥ ते सर्वे तृप्तिमायांतु पिंडदानेन सर्वदा॥१६॥ ये बांधवाबांधवा वा ये न्यजन्मनि बांधवाः॥ तेषां पिंडोमया
दत्तो ह्यक्षय्यमुपतिष्ठतां॥१७॥ ॐ पितृवंशेमृताये च मातृवंशे च ये मृता॥१८॥ ॐ गुरुश्वशुरबंधूनां ये चान्येबां
धवामृताः॥१८॥ ॐ ये मे कुले लुप्तपिंडाः पुत्रदारविवर्जिताः क्रियालोपगताश्चैव जात्यंधाः पंगवस्तथा
॥१९॥ ॐ विरूपा आमगर्भाश्च ज्ञाताज्ञाताः कुले मम॥ तेषां पिंडो मया दत्तो ह्यक्षय्यमुपतिष्ठतां॥२०॥
एतैस्त्रिभिरेकः पिंडः ॐ आब्रह्मणो ये पितृवंशजाता मातुस्तथा वंशभवा मदीयाः॥ कुलद्वये येमम | राम
दासभूता भृत्यास्तथैवाश्रितसेवकाश्च॥२१॥ ॐ मित्राणि सख्यः पशवश्च वृक्षाः स्पृष्टाश्च दृष्टाश्च | ४
कृतोपकाराः जन्मांतरे ये मम संगताश्च तेभ्यः स्वधा पिंडमहं ददामि॥२२॥ इति द्वाभ्यामेकः पिंडः इति

इतिपठित्वा ये सव्येनोनविंशति पिंडान्दधात् ॥ शिष्टो उत्तरपात्रं असंस्कृतं ॥ ... वसाधावाहनमंत्रः पाठ
रभ्य मंत्रातिसस्य इतिपर्यंतं समर्चयित्वा लिंगमहनिधाय यथा अस्मत्कुले मृता ये गोत्रयोः सामान विधानं तामांशुद्र
णाथो यदमपिंडदरास्पदं यदस्य पात्रं इति विशेष ॥ येषांमिव पासा कि विशेषं तेषां मिस पत्रतासं
मिति विशेषा ॥ ते मिव रसपत्रवान्व इति विशेष ॥ आसनोपातिन्दो या ... या बांधवा बांधवा या वा पानि
जन्म निबांधवा ॥ पुत्रमातृविवर्जिताः एवं सर्वेत्रा हम्यउक्तपोउत्थो वदितिइदम्यांतं सर्वेषु पिंडेषु तिलज
ल पूर्णपात्रेण प्रदक्षिणं वारत्रयं परिसेचनं कृत्वा ततत्रमंतय चक्रमार्यस्यांतत्रनंत्र ये च यो य चास्मात्स्वा
त्ते चा वा हयति ताथायाह यं ति तृप्यं तिम वंस्तप्यंतु मवं सरस्तृप्यत गोत्रान्नुआरमितपर्यंतं तृपोमधुमति
रिमास्वधा पितृभ्योमृतं उहानां आपादेवि रमया स्तर्पयंतु तृप्यत तत तृप्यत तृप्यते तिवत्तः प णिप्त पितृ
दयः क्षमधामिति तान्विसर्जयेत् ततः सव्येना वम्य ॐ सा ॥ स्वेण सनुमेरवा जहंसाना दपलथा
सर्वांगम्यासमासाघपितृहणां निष्कृतिः कृता ॥ आगतास्मिन्नो देवपितृकार्ये गदाधर ॥ त्वमेव

५ नरणे हमरुणत्रयात् इति मातृगुरवः ॥ पठेत् ॥ एतत्क्रियाकलापाग्रे कौप्रेतशिलायां पिंडदानमपि कर्तव्यं
।ॐ अमुकगोत्राणां पितृपितामहप्रपितामहानां मातृपितामहीप्रपितामहीनां अमु
कगोत्राणां मातामह प्रमातामह वृद्धप्रमातामहानां अमुकगोत्राणां मातामही प्रमातामही वृद्धप्रमातामही
नां प्रेतत्वविमुक्तिकामः ॥ प्रेतशिलायां पिंडदानमहं करिष्ये इति संकल्प्य पापसंख्यं कृत्वा कव्यवाडो
नलः सोमः स्यमः नरणे हमरुणत्रयात् सर्वं तत्पूर्वे लिखितको उक्तं तव्यं के चित्प दृष्टा पाणामेवं प्रेतत्व
विमुक्तिकामनया पिंडदानं कार्यमिति वदंति अपसव्येन तोयं कृत्वा आकव्यवाडोनलः सोमः स्यमा
स्याः नरणे हमरुणत्रयात् इति सर्वं तत्पूर्वे लिखितं कुर्यात् इति एतद्रूमं तमकारेण नंतरं उपर्वेतात् दवरागप्र राम
पिण्या प्रभासादिर्गन्तायाम् हनुमंधारामतीर्थेऽमप्रसिद्धे प्रभासतीर्थे ॐ हंसाश्रयोद जन्मांतर ५
कृतदुष्कृतविजयकामो स्मि च्यामतीर्थे स्नानमहं करिष्ये इति संकल्प्य स्नानतर्पणं कृत्वा स्नातिय
सकलमंत्रपाठानंतरं ॐ जन्मान्तरशतं साग्रे यत्कृतं दुष्कृतं मया ॥ तत्सर्वं विलयं यातु राम

तीर्थाभिषेचनादि इति पठित्वा मज्जेत् ॥ ॐ अद्य विष्णुलोकगमनकामो राम तीर्थे श्राद्धं पिंड दानं वाहं करिष्ये
इति संकल्प्य श्राद्धं पिंड दानं वा कार्यं एतच फलं कर्तुनिष्टं तथैव श्रवणात् ॥ ॐ अद्य पितृ आदि प्रेतत्व विमुक्ति
पूर्वक पितृ प्रीति कामो राम तीर्थे पितृणां पिंड दानमहं करिष्ये इति संकल्प्य पूर्वोक्त रीत्या पित्रादि द्वारेण ।
पिंडानं सम्यक् पिंड षोडशापि डान्द्यात् । विष्णुलोक फलस्यास्य चो भय करणे सामर्थ्ये अन्यतरं देवकार्यं ततः
ॐ राम राम महाबाहो देवानाम भयंकर ॥ त्वां नमस्यामि देवेश मम नश्यतु पातकं इति पठित्वा स्वर्गकामो रामं नम
स्कुर्यात् ॥ ॐ मास मानस्य कर्तु कस्वर्ग गमनकाम: प्रभासे समनमस्कारमहं करिष्ये इति संकल्प्य प्रभासेश्वरं नमस्कु
र्यात् । ततो प्रभासेशं च नमस्कुर्यात् ॥ ॐ आपस्त्वमसि देवेश ज्योतिषां पतिरेव च । पापं नाशय मे देव मनो
वाक्काय कर्मजं इति पठित्वा प्रभासे पवलिनमर्त्तेकुर्यात् जलेन देवतीर्थ सामर्थ्यादि रूपं वलिं दद्यात् प्रभा
सपर्वेत दक्षिणादि दर्शनं कृत्वा स्थितं सतिलं जघन्यं नरकं पर्वतं ॐ श्वानौ द्वौ श्याम शबलौ वैवस्वतकु
लोद्भवौ ताभ्यां पिंड प्रदास्यामि स्यातामेतावहिंसकौ ॥ इति पठित्वा ॐ प्रभासक्षेत्रराजस्य पार्श्वे च वलिं

६ मरीचितपोमिलित योरादनाघन्यतमवलिं दद्यात् एतद्बलिदानं नित्यं अकरणे मिथ्याचरणात् अन्यत्सर्वकाम्य तत्र
च तथा चैतद्भवाचरेत् एकच्छिमिप्यते तावदेव कर्त्तव्यं न तु सर्वेमिसवधेयं इति प्रथमदिनकृत्यं अथ द्वितीयदिनकृत्यं
॥तत्र गयाप्राप्तिदिनोत्तरदिने फल्गुतीर्थोदके यथाविधि स्नात्वा नित्यक्रियां समाप्य प्रेतपर्वतं गत्वा वायव्यदिशि ब्रह्म
सधिक हरस्यांगुष्ठात नदीतलसन्निहित रेशान्यकोणस्थं ब्रह्मकुण्डे स्वर्गकामनया स्नात्वा तर्पणं कृत्वा प्रेतपर्वतमारु
ह्य पितृणां ब्रह्मादिसाक्षिका वरपर्यंत प्रेतशिलायां देवकर्त्तव्यं अयं तु विशेषः ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्रस्य पितृरहित
ब्रह्मलोकवासिकामः प्रेतपर्वते श्राद्धमहं करिष्ये इति संकल्प्य श्राद्धं ब्रह्मवेद्यां कर्त्तव्यं सामान्यमाचारः ततः सक्षिप्ता
वैतानं तरं ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्रस्य प्रेतत्वनिवृत्तिकामः प्रेतपर्वते तिलमिश्र शक्तुपिण्डदानमहं करिष्य
इति संकल्प्य तिलमिश्र शक्तुन् प्रेतपर्वते दक्षिणस्यां दिशि क्षिपेत् ॐ ये केचित् प्रेतरूपेण पर्वते तेपितृवेषमम। ते सर्वे तृ
प्तिमायान्तु सक्तुभिस्तिलमिश्रितैरिति ॐ आब्रह्मस्तम्बपर्यन्तं यत्किञ्चित्सचराचरं। मया दत्तेनानेन तृप्तिमायान्तु
उत्सर्गस्य इति मन्त्रेण तिलतोयाञ्जलिं प्रक्षिपेत्। ततो यथाशक्ति ब्राह्मणाय दक्षिणां दद्यात्॥ इति प्रे गया. ६

१ नयनकामः उतरार्कस्नानतिमहं करिष्ये इत्याम प्य यमेव संकल्प ॐ नमो भानवे मंत्रैः सोम भौम तारु
पेण जीव भार्गव सैनैश्चर राहु केतु स्वरूपेण इति मंत्रेण स्नानतिर्थकार्या ततो मेनेन दक्षिणमानसं गत्वा
तत्रोदीच्यां ॐ अद्य पितृमुक्तिकाम उदीचितार्थे स्नानमहं करिष्ये इति संकल्प्य स्नानतर्पणे कृत्वा पार्व
णश्राद्धं विधाय मध्यमं कनखलतीर्थे कृत्वा ॐ अद्य पितृमुक्तिकामः कनखल तीर्थे स्नानमहं करिष्ये इति स्ना
नतर्पणे कृत्वा पितृमुक्तिकामनया श्राद्धं च कृत्वा ॐ अद्य पितृमुक्तिकामो दक्षिणमानसे स्नानमहं करिष्य
इति संकल्प्य ॐ दक्षिणे स्नानं करोम्यात्मविशुद्धये ।। स्वर्गलोकादि संप्राप्तिसिद्धये पितृमुक्तये ब्रह्महत्यादि
पापौघघातनाय विमुक्तये दिवाकर करोमि स्नानं दक्षिणमानसे इति पठित्वा मज्जेत् ततस्तर्पणं कृत्वा पितृमुक्ति
कामनया श्राद्धं पिंडदानं च कृत्वा ॐ नमामि सूर्यं तृप्त्यार्थं पितृणां तारणाय च । पुत्रपौत्रधनैश्वर्यआयुरारोग्य
वृद्धये इति मंत्रेण दक्षिणार्कस्य दर्शनं पूजां च मौनिनः कार्यं अतः समनार्कं नाम ।। ॐ कव्यवालरस्ता राम.
दिमंत्रं दक्षिणमानसे एव पठित्वा गदाधरं दृष्ट्वा मस्तककालतीर्थं गच्छेत् ॐ अद्य इह हरालस्य ७
पयाः स्वर्गे प्रजन्मफलसमविरुधक्षणफलप्राप्तिकाम फल्गुतीर्थे जिह्वालोले स्नानमहं करिष्ये इति संक

तपर्वतविधि ।। अथ पंचतीर्थी कुसगपाप्राप्तिदिन तृतीयादिनेपा कृतीर्थस्नानादि देवतार्चनात कर्म कृत्वा दर्भ पाणिराचम्य
वारिणा शिरोभ्युक्ष्य उत्तरमानससंगतः ॐ अघ पापक्षय कामउत्तरमानसे स्नानमहं करिष्ये इति संकल्प्य स्नानीयमंत्र
पाठानंतरं ॐ उत्तरे मानसे स्नानं करोम्यात्मविशुद्धये सूर्यलोकादि संसिद्धि हृद्ये पितृमुक्तये इति पठित्वा मज्जेत् ।। तत
स्तर्पणं तत्र पित्राघं जलित्र सव्योद्दिरणां न तरंपितरंभोजयामिति विशेषः तर्पणेत्रो पदेव विधिना आब्रह्मस्तंबपर्यंतं
देवर्षि पितृमानवाः ।। तृप्यंतु पितरः सर्वे मातरः मातामहादयः इति पठित्वा एकोजलिं देय ततः ॐ आद्यामुकगोत्रा
णांपित्रादिनात्राक्षय्य तब्रह्मप्राप्तिकामो क्षय तृप्ति प्राप्ते कामोवाउत्तरमानसे श्राद्धमहं करिष्ये इति संकल्प्य श्रा
द्धं देवतं षट् दैवतं वाश्राद्धं कुर्यात् ।। पिंडदानं वा केवलं पिंडदानेत्वं धुवर्गाणांमिति पात्र्यंजदर्भेणोदिश्या
शुपविपवित्रस्य समूलादक्षिणाग्रान्कुशानास्तीर्य तिमिसं तमंत्रं पठित्वा समूलं जलोदकांजलिं दानरूपमवाहन ।।
कृत्वा पंचपात्रपाद्यादि निपित्रारभ्यानमइति पंचो पचारेण संपूज्य आब्रह्मस्तंभ इत्यादिकं पठित्वा संकृति तोद
कांजलि दानरूपमावाहनं पुनः कृत्वा ॐ पितापिता महश्चैव इत्यादि मंत्रेण तिलघृत दधिमधु जल घृतम्ब
ष्टि शर्करा क्षतमिलितेभ्यो द्रव्येभ्यो एकमेव पिंडं दद्यात् पिंड तत उत्थाय नमस्कारः ॐ पितृलोकेषु लोकन

८ स्नातानि सत्क्रियां कृत्वा ॐ अद्य पितृ ब्रह्मलोकगमन कामो धर्मारण्ये पापनाशे स्नानमहं करिष्य इत्या चारप्रभि
ते संकल्प्य कृत्वा मतंग वाप्यां गत्वा ॐ अद्य सर्वकाश्यपकामो मतंग वाप्यां स्नानमहं करिष्य इति संकल्प्य
स्नानं तर्पणं कृत्वा येऽग्निदग्धा क्षयपरस्मिन् प्राप्तिकामो मतंग वाप्यां श्राद्धमहं करिष्य इति संकल्प्य प
ट्पीठ रूपं पार्वणं कृत्वा तत्र मतंगवाप्यां मध्ये तत्र दिग्व स्थितं मतंगेशं नत्वा ॐ प्रमाणं देवताः सर्वा लो
कपालाश्च साक्षिणः मयागत्य मतंगेऽस्मिन् पाहन्नान् कृता कृतिं यथार्थं पठन् ॐ पितृतारण कामः पंचपापाम्ने ध्व
श्राद्धमहं करिष्य इति संकल्प्य पार्वणं कुर्यात् कूप श्राद्धं वा पत्नी आग्नेयकोणे क्षतत्रम ध्ये वट कृपास्तु
ततिरे श्राद्धं पिंडदानं पतितस्याऽपि पतितं तन्मयि कृतं स्यात् जरतु तत्र ग्रामं इत्थं इति तल्य गर स्यं निर्देशः कार्यो तत्राप्
मध्ये स्वर्गे महा बोधि च यथा क्रमं स्वर्गकामो नमेत् अथ पंचतीर्थी दिने कृत्वा ॐ अद्य पावमेध वृक्षं हस्त जन्मा
फलविलक्ष लक्ष फल प्राप्ति कामः फल्गु तीर्थे स्नानमहं करिष्य इति संकल्प्य फल्गु तीर्थे स्नात्वा देवा राम ८
देवं तर्पणं कृत्वा ब्रह्मसरो गत्वा ॐ अद्य सर्वपापक्षयो कामस्मिन् ब्रह्मसरसि स्नानमहं करिष्य इति
संकल्प्य ॐ स्नानं करिष्ये ततः पितृ ब्रह्म यत्र पुनः श्राद्धं पिंडदानं यत्र पुनः पितरश्च सद्यः

ॐ फल्गुतीर्थे पुण्यजले इति मंत्रं पठित्वा स्नात्वा तर्पणं विधाय पिण्डादिश्राद्धं कामनया प्रदद्यात् । देव
दर्शनं कुर्यात् ततो मध्याह्नाद् दक्षिणे दिग्भागस्थितं पितामहं ॐ नमः शिवाय देवाय ईशानपुरुषा
य अघोरवामदेवाय सद्योजाताय शंभवे इति मंत्रेण प्रणम्य संपूजयेच्च ततः पुनः फल्गुतीर्थमागत्य ॐ
अद्येत्यादि सहितात्मनो वैष्णवपदप्राप्तिकामः फल्गुतीर्थे स्नात्वा गदाधरदर्शनमहं करिष्ये इति सविधि
स्नानेन गदाधरदर्शनं च कर्त्तव्यम् गदाधरप्रतिमारूपं रथिकारणीभूतं उपप्रादुर्भूतं ॐ नमो वासुदेवाय
नमः संकर्षणाय प्रद्युम्नायानिरुद्धाय श्रीधराय च विष्णवे इति पठित्वा तं पूजयेत् प्रणमेच्च। ततः उत्तरमानसं
गत्वा ॐ अद्येत्यादि ब्रह्मलोकगमनकामः पंचतीर्थ्यां स्नानमहं करिष्ये इति संकल्प्य उत्तरमानसे उदीच्यां कनखले
दक्षिणमानसे फल्गुतीर्थे यथाक्रमं सविधि प्रत्येकं स्नानतर्पणं कुर्यात्! ततो गदाधरसमीपं गत्वा दुग्धदधि
घृतमधुशर्करात्मकेन पंचामृतेन अष्टोत्तरशतपलमितेन गदाधरं स्नापयित्वा पुष्पवस्त्रालंकारैरर्चयेत् एतेषां
कर्मणां मध्ये पंचामृतस्नानमेवावश्यकं अकरणे निन्दार्थवादात् इतराणि काम्यानि स्वेच्छयाणि
चेति यथाशक्ति कार्याणि इति पंचतीर्थकृत्यम् अथ पंचतीर्थीकृत्यापेक्षया द्वितीयदिनकृत्यम्

८ समेधपथे तेजस्व फलविलक्षण फलप्राप्तिकामः फल्गुतीर्थस्नानमहं करिष्ये इति संकल्प्य फल्गुतीर्थं उपस्थानं लेइ
तिमंत्रं पठित्वा तत्र स्नायात्। तर्पणादिकं च कृत्वैव कुर्यात् ततः प्र देवश्राद्धं प्रथमं तु इपद समापगत्वा ॐ आक
पुनरावृत्ताकामोस्म प्रद दस्यार्थे नमहं करिष्ये इति संकल्प्य स्पृष्ट्वा श्राद्धमारभ्य इत्यालि पाक्ष ॐ अघात्मस
हितकुलशान्तिश्च पुनरावर्त्तन कामोऽस्य इश्राद्धमहं करिष्ये इति संकल्प्य श्राद्धपिंडदानं च कुर्यात् ततो विष्णुपद
समीपं गत्वा ॐ अघपापक्षयकामो विष्णुपदे दानमहं करिष्ये इति संकल्प्य विष्णुपदे द्रष्टा ॐ अघपितृमोक्ष
कामो विष्णुपदस्पर्शनमहं करिष्ये इति संकल्प्य तत्स्पृष्ट्वा ततः ॐ अघपितृमोक्षकामो विष्णुपदे जनमहं करिष्ये इ
ति संकल्प्य वै स्ववमन्त्रेण पंचोपचारैर्विष्णुं संपूज्य ॐ अघात्म सहित कुलसहस्रोद्धरणपूर्वकाविष्णुलोकगम
नकामो विष्णुपदे सपिंडकश्राद्धमहं करिष्ये इति संकल्प्य दर्वी करीसा श्राद्धं कृत्वा तद्दक्षिणां दत्वा विशेष
कृत्वा वालीन तत इवप कमन्त्रणप्रपाद्धिभ्रमतो रुमिति सा ऊर्ध्वः पंचदिसं तपेन शिलास्मः नियकर्म कुर्यात्
सत्यास नात्र विष्णुपदे रुद्रस्य स्पर्शनं च तत्पदे उसंस्पर्शौ च पि श्रुगंयागलान पिंडरः न्यास्यदंउ विष्णुपदे उव्याः राम
पितामहसहित यावच्छरणत ततः ॐ आत्मसहितकुलशतनरकोद्धरणस्वर्गकल्पलोकन यत्र कामा ९
ब्रह्मपदे श्राद्धमहं करिष्ये इति संकल्प्य श्राद्धं कुर्यात् तद्वत्। अथ दक्षिणाग्निपदे श्राद्धस्य वाजपेयफ

सह अथ पंचतीर्थे तत्पूर्वदिने कृतसंतर्पणः त्रियामिनियतः सगदालोकं गत्वा ॐ अद्य पापक्षयपूर्वकस्वर्गप्राप्तिका
मो गदालोले स्नानमहं करिष्य इति संकल्प्य गदालोले स्नायात् योगदालोले महातीर्थे गदापक्षाल इति रंद्यानकराग्नि
श्रुत्यर्थमक्षयमुखप्राप्त्येइति मंत्रेणमज्जेत् ततः तर्पणं ॐ अद्य पितृब्रह्मलोकनयनकामो गदालोले श्राद्धपिं
डदानं वाहं करिष्य इति संकल्प्य श्राद्धपिंडदानं कुर्यात् ततोक्षय्यवटं गत्वा तत्र सन्निहितआचार्य इतरथाअ
पितॄणां मक्षयपितृकामो क्षय्यवटे श्राद्धमहं करिष्य इति संकल्प्य तत्र श्राद्धं कुर्यात् ततः ॐ पितृब्रह्मलोक
नयनकामो ब्रह्मप्रकाशितान् ब्राह्मणान् अहं भोजयिष्य इति संकल्प्य तान् भोजयेत् तद्दलाभे ब्राह्मणान् तत्र समर्पितं घ
कोटिब्राह्मणभोजनजन्यफलसमफलप्राप्तिकामो ... ब्राह्मणमहं भोजयिष्य इति संकल्प्य ... संद
र्शनमहं करिष्य इति संकल्प्य वटेसंप्रति मातृपंपरूपेत् अनेनैव कर्मणा नतिर्वा च कुर्यात् एकादशी देवस्याग्रे
यशीतयोगनिद्राया बालरूपधरस्य ... नमस्ते योगरूपिणे इति मंत्र ॐ संसारवृक्षराजाय ... पापक्षय प्र
असयवसयत्रेच ... इति मंत्रेण ... यमस्तु ... पितामह ... तिम गया.
हं करिष्य इति संकल्प्य ... लिंगरूपी ... पितामहाय नमस्कु १०
र्यात् तथा ... पूर्वदिने कृतोपवासो गायत्रीतीर्थे श्रा

ताभात संध्योपासनं कृत्वा पितृदानसहितं श्राद्धं कुर्यात् कुलं तारयेत् तानयनं वा तत्फलं संध्योपासनस्नानेन सर्वतं वे
द्योविश्वलिंग नागास्वर्गः फलं गापत्रितीर्थे च गयायां मतं कृत्वा नरा सहनघाः तथा सवेश्यापरतः सरस्वती तीर्थे
स्नानासंध्योपासनं कुलं तात स्वर्गे नयेत् नफलं तथा सरस्वत्याश्च पश्चात् आच्यां सरस्वत्यां स्नात्वा तत्र संध्योपासनं कुल
सर्वं आतनयनफलं तथा संध्यात्र्यमवं दने चकुजन्म ह्रतं संध्या लोपजनितपाप विनिर्मुक्तिः फलं विश्वामित्रायां सलिला
सिमरतामेधपुंड एवेग दाधरसमीपे आकाशगंगायां गिरिकर्णिकायां चतुःसमुद्र अन्यतमस्मिन् श्राद्धे पिंडदाने वा कुल
शतं च स्वर्लोकफलं तथा गोदाया वैतरण्यां च श्राद्धे पिंड दाने वा मस्य कमक नित्याजकुलो तारणफलं वैतरणी कूप
सम्कूटस्थितदेवनदिश्वैतः अत्र च मंतरे आचार प्राचीन नः पास्या वैतरणी नाम नदी त्रैलोक्य विश्रुता सा वताया
महाभोगा पितृतारणाय वै अत्र च पिंडादि नरको द्धारण कामनया गोदानमस्या वरेति सप्तकुलोद्धरणकामनया गो
दरैवता ब्राह्मणे दद्यात् देवनयोगो मचारमाप से देविकाया उपरेण्या घृतकुल्याया मार्कंडकेग शैलोलं मधुकुल्याया
कोटितीर्थे रुक्मिणीकुंडे प्रत्येक पिंडदाने पितृस्वर्गनयनफलं मार्कंडेयेश्वरस्य कोटिश्वरस्य च नमस्कारः तत्र से कपिलतार
णफलं पांडुशिला चंपतिनाम हास्थित वंशकक्ष घृतकुल्या मधुकुल्या देविका महानद्या चतस्रः मुंडपृष्ठ दक्षिणे गोष्ठि
लासंगं तेन मधुस्रवाः पद वाच्याभवंति तस्यां च स्नानं अश्वमेधा कृतं फलं तत्र पंचसिंधु कूपे हृदस्य च सहस्र कुलोद्धर
ण पृथक् विष्णुलोकनयनं फलं स्नान खमेधि के हंसतीर्थे च श्राद्धस्य मस कंपित स्वर्गे नयनफलं दशाश्वमेधस्य ह

११ सस्य च नमस्कारे प्रत्येकं शिवपुरगमनं फलं पितामहदक्षिणे तेन धारे रुद्रपदे · मतंगस्य प्रपदे श्राद्धं सकृत्कृते ब्रह्मलोकगम
नं फलं मधांकुंडस्नानात् कृते भक्तिरे वतर्पणात् पितृतर्पणात् पिंडदानाच तत्पाप्रभक्तिः फलं उद्यतपर्वते समावेन धेनुकुंडे रामस्य स्व
गंगाधरेश्वरस्य च नमस्कारे प्रत्येकं पितृस्वर्गनयनं फलं गयाकूपे पिंडदानात् अश्वमेधफलं प्राप्तिफलं अत्र प्रथमवर्षीत
रपतितानां पित्रादीनां पिंडदानं श्राद्धं प्रवृद्धं वत कृतस्वर्गकामेन या कर्तव्यं किंच पतितानां च गते संवत्सरे कृ
त्वित देशाथ मेप्रमाणता नरगयाकूपं च भस्मितार्ते ऽपि रक्षो वा श्राद्धं हरिहरं स्मरन् इति ब्रह्मपुराणात् तत्कूपभस्मस्नान
पि पितृणां नरकात्तारणं फलं धौतपादे तिष्ठापः संगमेऽपि शिलानामके तत्र पित्रादि श्राद्धकरणे विशिष्ट एव पित्रा
दि ब्रह्मलोकनयनं फलं प्रभुभार्यायां श्राद्धस्य सप्तकुलोद्धारः फलं प्रभुभ्यां गयायामध्ये वशिष्ठकुंडे स्नाता वशिष्ठेश्वरस्य नमस्का
रे अश्वमेधयज्ञस्य फलं गणप्रवरोत्तरे वशिष्ठाश्रमतत्र वशिष्ठकुंडे वशिष्ठेश्वरे तथा धेनुकारण्ये पिंडदानस्य तथा फल
म धेनुनमस्कारस्य च प्रत्येकं पितृब्रह्मलोकनयनं फलं कर्दमस्नाने गयाकामे तथा मुंडपृष्ठसमीपस्था नरर्चे कृ श्राद्धे पि
स्वर्गलोकनयनं फलं तथा चंडिकानमस्कारेऽपि तथा फलं विशालस्य चंडिस्य संगमेशस्य च नमस्कारे स्वर्गपितृस्वर्गनयनं फ राम
लं गयायां गोपादिस्थाने पवित्रे च गदाधर गयागयाशिर प्रेवस्व कृ यामुक्तिदायकाः॥ एते षट् गयामुक्तिदायकाः प्रजा ११
याम [illegible] फलं तम करणा स्नानाच महानद्यां दग्नदी उदिचित्र खलनंदा सप्ततीर्थे निरंतरां गयाशिरे रुद्र नाग
कूटं गृध्र वटोत्तर मानससगते गयायां तु षोडश एकविंशति कुलोद्धारः फलं गयायां यत्र कुत्र चित्ति देशे श्राद्धं

१

श्रीगणेशाय नमः अथ गयायात्रा ॥ इति माघव्याख्यातं मत कृत्यं हेमाद्रौ विचार्येपि द शास्त्रे स्मा ॥ तीर्थ
गत्यादि गत्वा पूर्वपक्षावस्थ इति ॥ आदित्य तीर्थसंस्थाप ॥ तत्र कर्मस्वेवं दिने एकभक्तादिकं कृत्वा तदुत्तरदि
ने उपवासं विधाय तदुत्तरदिने कृत्वा नित्यक्रियां गणेशं ग्रहान् इष्टदेवतां च संपूज्य अपराह्णे तीर्थया
त्रांगत्वेन पार्वणश्राद्धमहं करिष्ये इति संकल्प्य घृतेनाधिकेन श्राद्धं कुर्यात् आमेन वापि कश्राद्धं विधिगो
ऽ ॥ ततो ब्राह्मणान् हेमपिंडादि रत्नादिना परितोषयेत् ॥ अथ यत्तीर्थं पदमस्ति यथा तत्फलं समस्तफल कामो
कः तीर्थयात्रामहं करिष्ये इति संकल्प्य मुद्गु उत्र वंक एककाषाय परिधान स्वं वेषोपान्य परिधान दूर्वे च कार्पटि
वेषं कृत्वा ग्रामं वा स्वच्छिन्नं प्रदक्षिणी कृत्य क्रोशमात्रं गत्वा श्राद्धशेष घृतेन पारणं कुर्यात् ॥
ततो दिनांतरे कृतनित्यक्रियो गृहीत कार्पटिवेष इत्यादि तीर्थं गच्छेत् पार्श्वे तीर्थप्राप्तिः प्रसह गमेव ता
र्थे तीर्थे पितरसे चावर मठस्मार कार्पटिवेषं विभाव्य तीर्थो प्राप्ताहतः स्वग्रामसमीपे ग्रामांतरे तप्राप्ति दिने कृत्वो
पवासं तदुत्तरदिने गणेशं ग्रहान् इष्टदेवतां च संपूज्य अथ कृत तीर्थयात्रांग पार्वणश्राद्धमहं करि

एय
१